

13. MAI 1960

Klar tale til Sovjet

Den 1. mars 1960 ble et amerikansk spionasjefly, U2, skutt ned over Sovjet. Føreren av flyet ble såret, men berget ut av flyet og tatt hånd om av de sovjetiske myndigheter. Flygeren opplyste under de forhør han ble underkastet, at flyet kom fra Tyrkia, skulle fly over Sovjet og lande på Bodø flyplass, og at hans oppdrag var å skaffe opplysninger av militær verdi. Begivenheten fant sted noen dager før det planlagte toppmøte mellom de øverste ledere i de fire stormakter og skapte en opphisset internasjonal atmosfære.

Den norske regjering sendte ut en melding om at det ikke var kjent for norske myndigheter at flyet skulle lande på Bodø flyplass. Khrusjtsjov rettet sterke anklager mot Norge, Tyrkia og Pakistan, som måtte betraktes som USA's medskyldige, fordi de hadde latt sine flyplasser bruke til spionasje mot Sovjet, en direkte fiendtlig handling. Hvis noe slikt gjentok seg, ville Sovjet svare med en aksjon mot disse lands militære anlegg, sa Khrusjtsjov til den norske ambassadør i Moskva.

I denne opphetede atmosfære var en delegasjon fra Det øverste sovjet på gjensitt i Norge. Regjeringen gav en middag for delegasjonen, og statsminister Gerhardsen talte, Han sa bl. a.:

Når det gjelder forholdene mellom våre to land, kan det være grunn til først å slå fast at det norske og det russiske folk gjennom århundrer har levd i fredelig naboskap. Samfunnsformer har skiftet, men det har aldri vært noen krigerske konflikter mellom våre folk. Her i landet har det alltid vakt glede når sovjetstatens ledende menn har ytret ønske om at dette vennskapelige forhold må fortsette og utdypes. Det skulle ikke være nødvendig for meg å si at den norske regjering og det norske folk helt ut deler dette ønske.

At Norge som et lite land i en urolig og farefylt verden har funnet å måtte løse sine sikkerhetsproblemer innenfor rammen av en regional forsvarsallianse, står ikke i noe motsetningsforhold til dette ønske. Hvis vi ikke følte oss fullt og helt overbevist om at den nordatlantiske pakts organisasjon bare var en forsvarsorganisasjon og intet annet, ville vårt land ikke tilhøre den. Jeg vil gjerne få lov til å understreke dette, når jeg i kveld har anledning til å tale direkte til medlemmer av Det øverste sovjet. Og jeg vil be om at man tror oss på vårt ord når vi sier dette.

En episode som vi alle kjenner til, har i de siste par ukene framkalt visse uvennlige uttalelser om vårt land. Den norske regjering har fra Stortingets talerstol gitt klart uttrykk for at man fra norsk side ikke i noen form har medvirket til denne episoden. Av hensyn til tillitsforholdet mellom våre land har vi lagt åpent fram de ting vi har hatt kjennskap til. Det kom sist til uttrykk i den erklæring utenriksminister Lange i dag gav i Stortinget. Vi håper at denne holdning må bli forstått av den sovjetiske regjering, slik at begge lands regjeringer fortsatt kan ha tillit til hverandre.

La meg her i nærvær av medlemmer av Det øverste sovjet på ny slå fast at norsk område aldri vil bli tillatt benyttet som utgangspunkt for aggressive handlinger mot Sovjet-Unionen. Dette har vært, er og vil bli den norske regjeringens politikk, og det er en politikk som har full støtte av det norske folk.

Små land har det ikke lett i urolige tider. De er utsatt for å klemmes mellom stormaktenes skjold. Deres alt overskyggende interesse er en avspenning som kan gjøre nedrustning mulig, og som kan gjøre det mulig å utnytte alle samfunnsmessige ressurser til fredelig utbygging og fredelig kappestrid.

Men også de små land har rett til å leve sitt selvstendige liv, og det må bli deres egen sak å vurdere hvorledes de best under gitte vilkår mener de kan trygge sin uavhengighet og nasjonale selvstendighet. Får jeg i denne forbindelse si at vi her i landet vel kan forstå at den episoden jeg nylig nevnte, kan ha framkalt bitre reaksjoner i Sovjet-Unionen, men som vår utenriksminister erklærte i Stortinget i dag, har vi vanskelig for å forstå at den skal kunne foranledige så alvorlige trusler mot vårt land som de som er kommet til uttrykk fra ledende politisk hold i Sovjet-Unionen. Vi håper og tror derfor at når saken er oppklart, vil det vise seg at grunnlaget for et fredelig og tillitsfullt naboforhold stadig er til stede.